

Sygn. akt I ACa 370/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 czerwca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Elżbieta Fijałkowska
Sędziowie:	SSA Mikołaj Tomaszewski SSA Karol Ratajczak (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sądowy Monika Ćwirko

po rozpoznaniu w dniu 18 czerwca 2014 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **D. K. (1), K. K. (1)**

przeciwko **Towarzystwo (...) spółce akcyjnej**

w W.

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 22 stycznia 2014 r., sygn. akt I C 2096/12

1. **oddala obie apelacje;**
2. **koszty postępowania apelacyjnego wzajemnie znosi.**

M. Tomaszewski E. Fijałkowska K. Ratajczak

UZASADNIENIE

Powodowie D. K. (1) i K. K. (1) domagali od pozwanego Towarzystwa (...) S.A, w W. zasądzenia na rzecz każdego z nich zadośćuczynienia za krzywdy będące następstwem wypadku samochodowego, spowodowanego przez kierowcę pojazdu mechanicznego ubezpieczonego od odpowiedzialności cywilnej w pozwanym zakładzie ubezpieczeń, w wyniku którego poniosła śmierć matka powodów M. K..

Po ostatecznym sprecyzowaniu swych żądań powodowie domagali się zasądzenia od pozwanego:

1) na rzecz powoda D. K. (1) kwoty 225.000 zł tytułem zadośćuczynienia związanego z doznaną krzywdą z uwagi na śmierć matki wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 12 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty, kwoty 25.000zł. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 12 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za krzywdę związaną z doznanymi przez powoda uszkodzeniami ciała w wyniku opisanego wypadku drogowego;

2) na rzecz powódki K. K. (1) kwoty 225.000 zł tytułem zadośćuczynienia związanego z doznaną krzywdą z uwagi na śmierć matki wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 11 kwietnia 2011r. do dnia zapłaty.

Powodowie w toku postępowania zrzekli się roszczeń zgłoszonych w pozwie w zakresie żądań zapłaty na ich rzecz renty.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 22 stycznia 2014 r.:

1) zasądził od pozwanego na rzecz powoda D. K. (1) kwotę 110.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 12 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty,

2) zasądził od pozwanego na rzecz powódki K. K. (1) kwotę 100.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 12 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty,

3) w pozostałym zakresie roszczenia powodów D. K. (1) i K. K. (1) w zakresie zapłaty zadośćuczynienia oddalił,

4) umorzył postępowanie w zakresie żądania przez powodów D. K. (1) i K. K. (1) renty,

5) koszty procesu stosunkowo pomiędzy stronami rozdzielił i z tego tytułu zasądził od pozwanego na rzecz powoda D. K. (1) kwotę 2.880zł i na rzecz powódki K. K. (1) kwotę 2.880zł - tytułem zwrotu części uiszczonych kosztów procesu,

6) nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 9.938,77 zł tytułem części nie uiszczonych kosztów sądowych.

7) w pozostałym zakresie nie uiszczonymi kosztami procesu nie obciążył powodów.

Powyższe rozstrzygnięcie poprzedzone zostało następującymi ustaleniami faktycznymi i wyprowadzonymi z nich wnioskami prawnymi.

W dniu (...)r. w G. B. H. umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu doprowadzając do czołowego zderzenia z samochodem M. V. (...) prowadzonym przez matkę powodów M. K.. W wyniku wypadku M. K. doznała ciężkich obrażeń ciała, które spowodowały w dniu(...) zmarła.

Prawomocnym wyrokiem z dnia 16 lutego 2011 r. Sąd Rejonowy w Grodzisku W.. uznał oskarżonego B. H. za winnego przestępstwa z art. 177 §1 i 2 k.k. i skazał go za to przestępstwo na karę pozbawienia wolności w wymiarze 5 lat oraz zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres 10 lat.

Powód D. K. (1) również doznał w wyniku wypadku, w którym wraz z matką uczestniczył urazów tj. stłuczenia klatki piersiowej oraz rany tłuczonej powieki górnej oka lewego. Bezpośrednio po wypadku przebywał w Samodzielnym (...) w G. W., gdzie doznał zaopatrzenia chirurgicznego, zastosowane zostały płyny nawadniające, środki przeciwbólne. Powód przebywał na oddziale do dnia (...) r., opuścił szpital w stanie ogólnym dobrym, z zaleceniem oszczędzającego trybu życia przez okres około 2-3 tygodni, zwolnieniem z zajęć (...) przez okres jednego miesiąca oraz koniecznością kontroli chirurgicznej za 3-4 dni.

Dolegliwości bólowe okolicy mostka i w obrębie klatki piersiowej utrzymywały się u powoda przez okres ponad 6 miesięcy. W części przyśrodkowej powieki górnej oka lewego jest widoczna nieprzebarwiona i przesuwalna blizna, która daje nieznaczny defekt kosmetyczny bez zaburzeń funkcji powieki. Przez okres około tygodnia po

powrocie powoda ze szpitala wymagał on pomocy w spełnianiu podstawowych czynności życiowych, miał problemy z wykonywaniem czynności samoobsługowych, z czasem zakres sprawności ruchowej umożliwiający samodzielne wykonywanie czynności związanych z samoobsługą się zwiększał.

Obecnie powód nie odczuwa żadnego dyskomfortu w związku z odniesionymi w wyniku wypadku obrażeniami, a powstały w jego wyniku uszczerbek na zdrowiu ma charakter długotrwały i wynosi w granicach 3%.

Nagła śmierć M. K. była wielki szokiem i bólem dla obojga powodów, którzy byli z matką bardzo silnie związani emocjonalnie. Ten związek był szczególnie silny i pozytywny, bowiem od kilku lat rodzice powodów byli po rozwodzie, ojciec w ich życiu praktycznie nie uczestniczył, nie wywiązywał się także z obowiązku alimentacyjnego. Matka była zatem dla powodów jedynym wsparciem emocjonalnym i jedynym żywicielem rodziny. Śmierć matki spowodowała ogromną traumę u każdego z powodów, którzy jako nastolatki (powód w momencie śmierci matki był osobą niepełnoletnią) stracili szanse na prowadzenie życia typowego dla nastolatków. Zmuszeni zostali do wejścia w życie dorosłych, pełne obowiązków, pracy, starań o zaspokajania podstawowych bieżących potrzeb. Powodowie doznali urazów emocjonalnych o charakterze zespołu stresu pourazowego oraz zaburzeń adaptacyjnych typu lękowo - depresyjnego. Uległo zaburzeniu ich poczucie bezpieczeństwa i stabilizacji, które powodom zapewniała matka. Nadal powodowie odczuwają skutki psychologiczne tego zdarzenia, wykazując symptomy relacji adaptacyjnej.

Powodowie po śmierci matki przez okres kilku miesięcy tj. do momentu ustalenia wysokości należnej im renty nie posiadali żadnych środków na uiszczenie opłat za dom, w którym razem z matką zamieszkiwali, żadnych środków na zakup żywności. Korzystali w tym czasie z pomocy swej babci i cioci, która postanowieniem Sądu Rejonowego w Grodzisku W.. z dnia 2 grudnia 2010 r. została ustanowiona dla powoda D. K. (1) rodziną zastępczą. Pismem z dnia 28 lutego 2011 r. pełnomocnik powodów zgłosił pozwanemu Towarzystwu (...) S.A. w W. zdarzenie szkodowe, wzywając zakład do zapłaty na rzecz powoda D. K. (1) zadośćuczynienia z uwagi na śmierć matki w kwocie 225.000 zł, zadośćuczynienia i odszkodowania w kwocie 25.000 zł tytułu doznanych przez niego w wypadku urazów oraz miesięcznej renty po 1.000 zł, na rzecz powódki K. K. (1) zadośćuczynienia w kwocie 225.000 zł z uwagi na doznaną w wyniku śmierci matki krzywdę oraz miesięcznej renty w kwocie 1.000 zł.

Pozwany odmówił spełnienia rzecz powodów jakichkolwiek świadczeń, pomimo ponownego wezwania do zapłaty.

W ocenie Sądu okręgowego powództwo okazało się usprawiedliwione, ale nie w pełnej wysokości. Sąd ustalił, że powód uczestnicząc w wypadku doznał stłuczenia klatki piersiowej oraz rany tłuczonej powieki górnej oka lewego. Z opinii biegłego J. D. wynika, iż dolegliwości bólowe okolicy mostka utrzymywały się przez okres ponad 6 miesięcy. Rana tłuczona powieki górnej oka lewego pozostawiła u powoda przesuwalną i nieprzebarwioną bliznę o długości około 15 mm, która stanowi nieznaczny defekt kosmetyczny. Na skutek rany funkcja powieki nie została jednak zaburzona. Niewątpliwie, zdaniem Sądu, rana powieki i stłuczenie mostka stwarzały dla powoda dyskomfort, w pierwszym przypadku z powodu trudności w poruszaniu oka, związanych z tym dolegliwości bólowych, w drugim przypadku stwarzała trudności w oddychaniu, które zawsze wymaga mniej lub bardziej intensywnego mchu klatki piersiowej.

Stopień nasilenia tych dolegliwości bólowych, jak wynika z opinii biegłego przez okres około tygodnia na pewno był znaczny, jednak się stopniowo zmniejszał, powód w miarę upływu czasu przestał wymagać pomocy osób trzecich przy wykonywaniu niektórych niezbędnych czynności życiowych, nie zaistniały żadne komplikacje związane z gojeniem się ran. Sąd I instancji mając na uwadze, iż żadne trwałe skutki stłuczenia mostka oraz rany powieki górnej oka lewego nie wystąpiły, a wiązały się z tym dolegliwości bólowe, pewien wspomniany już dyskomfort dla powoda, że nastąpił u powoda w związku z tym długotrwały 3-procentowy uszczerbek na zdrowiu, uznał, iż odpowiednia będzie dla powoda kwota 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną w związku z tymi urazami krzywdę.

Co do zadośćuczynienia Sąd Okręgowy podkreślił, że związek obojga powodów z matką był szczególnie silny. Wprawdzie powodowie w momencie śmierci swej matki nie byli już małymi dziećmi, ale ich sytuacja była jednak szczególna, co wynika to z faktu, iż M. K. była od lat jedynym rodzicem, z którym powodowie zamieszkiwali i prowadzili wspólne gospodarstwo domowe.

Rodzice powodów byli w momencie wypadku matki powodów od kilku lat po rozwodzie, nie zamieszkiwali wspólnie, ojciec powodów D. K. (2) porzucił rodzinę, zamieszkując z inną kobietą. Rozpad małżeństwa rodziców powodów nie oznaczał jedynie zerwania więzi między małżonkami, ale także nastąpiło zerwanie więzi między ojcem a dziećmi z woli D. K. (2), który nie uczestniczył od tego momentu w życiu dzieci, nie wypełniał także wobec nich obowiązku partycypowania w kosztach ich utrzymania, co rodziło trudności finansowe rodziny.

Jak wynika z zeznań powodów, ich matka zawsze bardzo długo pracowała, aby zapewnić dzieciom i sobie choć skromne utrzymanie. Powodowie doceniali jako nastolatki poświęcenie matki, jej wkład w ich rozwój, edukację i życie emocjonalne. M. K. wraz z dziećmi D. i K. tworzyli trzyosobową, zgodną i kochającą się rodzinę. Nagła śmierć M. K. oznaczała dla powodów nie tylko ogromne cierpienie duchowe, ale także utratę jedyne go żywiciela rodziny.

Sąd zaznaczył, iż przez kilka miesięcy po śmierci matki powodowie żyli w ogromnej traumie związanej również z brakiem środków na utrzymanie domu, w którym zamieszkiwali, na zakup żywności, na pokrywanie kosztów dojazdu do szkół, w których się w momencie wypadku matki uczyli.

Powódka K. K. (1) miała 18 lat w momencie śmierci matki, zmuszona została do przejęcia obowiązków matki, zmuszona była radzić sobie z własną traumą i jednocześnie prowadzić dom, w zasadzie zastępować młodszemu bratu matkę.

Oboje powodowie byli w tym czasie osobami niedojrzałymi emocjonalnie, zmuszeni zostali do podejmowania ważnych decyzji życiowych, rozwiązywania trudnych problemów, uległo zaburzeniu ich poczucie bezpieczeństwa i stabilizacji. Badanie powodów podjęte przez biegłego z dziedziny psychologii P. C. pozwoliło na wyprowadzenie wniosku, iż w związku ze śmiercią matki powodowie doznali urazów emocjonalnych o charakterze zespołu stresu pourazowego oraz zaburzeń adaptacyjnych typu lękowo - depresyjnego. Symptomy reakcji adaptacyjnej, jakie dalej się utrzymują u powodów, mimo upływu okresu trzech lat od dnia wypadku świadczą z jednej strony o silnej więzi powodów z matką z drugiej strony mają one charakter przejściowy i wymagają czasu na uzyskanie przez powodów lepszej kondycji psychicznej oraz stabilizacji emocjonalnej. Prawdopodobieństwo polepszenia się stanu psychicznego powodów jest dość duże, bowiem jak stwierdziła biegła, powodowie to młodzi ludzie, a więc wchodzą w nowe relacje międzyludzkie, w nowe role życiowe. W ocenie biegłej jednak, w przypadku sytuacji silnie obciążających ich psychicznie bądź silnego stresu istnieje niebezpieczeństwo pogorszenia się ich stanu psychicznego.

Zdaniem Sądu Okręgowego rozmiary krzywdy doznanej przez powodów na skutek śmierci ich matki (utrata beztrudnych lat uczącej się młodzieży i dramatyczny przeskok w dorosłe życie, braki finansowe i pozostałe przytoczone wyżej fakty i okoliczności) pozwalają na przyznanie każdemu z nich zadośćuczynienia w kwocie po 100.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami dla każdego powodów od dnia wydania decyzji w sprawie każdego z nich o odmowie przyznania świadczenia. O roszczeniu odsetkowym Sąd orzekł na podstawie art.

481 k.c. w zw. z art. 14 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym (...) (Dz.U.03.124.1152). W przypadku obowiązkowych ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie (art. 14 ust. 1 ustawy). Powodowie zgłosili pozwanemu zawiadomienie o szkodzie pismem z dnia 28 lutego 2011 r., zatem roszczenia powodów stały się wymagalne po upływie 30 dni od doręczenia pisma zawiadamiającego o szkodzie. Skoro pozwany pismami z dnia 11 kwietnia 2011 r. i 12 kwietnia 2011 r. odmówił wypłaty świadczeń na rzecz powodów żądanie odsetek ustawowych z tytułu opóźnienia od w/w dat należało przyjąć opóźnienie pozwanego w realizacji słusznych roszczeń powodów.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu wniosły obie strony.

Pozwana zaskarżyła powyższy wyrok:

- w pkt. L, co do kwoty 45.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 12 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty oraz co do odsetek ustawowych za okres od dnia 12 kwietnia 2010 r. do dnia 21 stycznia 2014 r. od niezaskarżonej kwoty 65.000 zł;

- w pkt. 2, co do kwoty 40.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 12 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty oraz co do odsetek ustawowych za okres od dnia 12 kwietnia 2011 r. do dnia 21 stycznia 2014 r. od niezaskarżonej kwoty 60.000 zł;

- a w konsekwencji również w pkt. 5 i 6 dot. kosztów postępowania.

Zaskarżonemu wyrokowi pozwana zarzuciła naruszenie:

1) art. 446 § 4 k.c. w związku z art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym (...) (j.t. Dz. U. 2013r, nr 392) przez błędną jego wykładnię i przyjęcie, że odpowiednim zadośćuczynieniem za krzywdę powodów związaną ze śmiercią matki w dniu 12.10.2010 r. jest kwota po 100.000 zł dla każdego z nich;

2) art. 445 § 1 k.c. w związku z art. 36 ust.1 w/w ustawy z dnia 22 maja 2003r o ubezpieczeniach obowiązkowych /.../, przez błędną jego wykładnię i przyjęcie, że odpowiednim i uzasadnionym rozmiarem krzywdy powoda pozostającej w związku przyczynowym z obrażeniami ciała doznanymi w wypadku z dnia 12.10.2010 r. jest zadośćuczynienie w kwocie 10.000 zł;

3) art. 481 § 1 k.c. w związku z art. 817 § 2 k.c. i art. 363 § 2 k.c. przez przyjęcie, że powodom należne są odsetki za opóźnienie w wypłacie świadczeń z w/w tytułów za okres poprzedzający datę wyrokowania;

4) art. 14 ust. 2 w/w ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach (...) przez pominięcie 14-dniowego terminu na wypłatę odszkodowania liczonego od dnia wyjaśnienia okoliczności koniecznych do ustalenia wysokości odszkodowania (zadośćuczynienia dla powoda z art. 445 § 1 k.c.).

Wskazując na powyższe pozwana wniosła o:

1) zmianę wyroku w pkt. 1 poprzez zasądzenie kwoty 65.000 zł (w miejsce kwoty 110.000 zł) z ustawowymi odsetkami od dnia 22 stycznia 2014 r. (zamiast od dnia 12 kwietnia 2011 r.) do dnia zapłaty i oddalenie powództwa w pozostałym zakresie,

2) zmianę wyroku w pkt. 2 poprzez zasądzenie kwoty 60.000 zł (w miejsce kwoty 100.000 zł) z ustawowymi odsetkami od dnia 22 stycznia 2014 r. (zamiast od dnia 12 kwietnia 2011 r.) i oddalenie powództwa w pozostałym zakresie,

3) odpowiednią zmianę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania w pkt. 5 i 6 wyroku:

4) zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania w II instancji wg norm przepisanych.

Powodowie zaskarżając wyrok w części oddalającej powództwo i dotyczącej kosztów procesu wnieśli o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez zasądzenie dodatkowo na rzecz powodów kwot po 60.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 12 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty oraz zmianę rozstrzygnięcia w zakresie kosztów procesu

Skarżący zarzucili naruszenie art. 446 § 4 k.c. poprzez błędną wykładnię tego przepisu polegającą na przyjęciu, że kwoty po 100.000 zł stanowią wystarczającą dla powodów kwotę tytułem zadośćuczynienia za krzywdę, ból i cierpienie jakich doznali w związku ze śmiercią matki

Obie strony wniosły o oddalenie apelacji przeciwnika procesowego oraz o zasądzenie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie apelacyjne.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu zważył, co następuje.

Apelacje stron uznać należało za bezzasadne. Sąd Okręgowy poczynił prawidłowe, znajdujące oparcie w zgromadzonym materiale dowodowym ustalenia faktyczne. Ustalenia te Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne, akceptując także wyprowadzone przez Sąd I instancji wnioski i oceny prawne.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie ma podstaw do zmiany zaskarżonego wyroku nawet w mniejszym niż żądany przez skarżących zakresie. Sąd I instancji swe stanowisko bardzo szczegółowo uzasadnił, wskazując okoliczności istotne dla określenia wysokości zadośćuczynień i Sąd Apelacyjny w całości akceptuje tę argumentację bez jej ponownego przytaczania.

Przepis art. 446 § 4 k.c. stanowi, że jeżeli skutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia nastąpiła śmierć poszkodowanego, sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Zadośćuczynienie to ma zrehabilitować cierpienie, ból i poczucie osamotnienia po śmierci osoby najbliższej. Określając wysokość tego zadośćuczynienia należy wziąć pod uwagę wszystkie okoliczności mające wpływ na rozmiar doznanej przez poszkodowanego krzywdy, a więc przede wszystkim wstrząs psychiczny i cierpienia moralne wywołane śmiercią osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki po jej śmierci, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, rolę w rodzinie pełnioną przez osobę zmarłą, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem śmierci osoby bliskiej (np. nerwicy, depresji), stopień w jakim pokrzywdzony będzie umiał znaleźć się w nowej rzeczywistości i ją zaakceptować, wiek pokrzywdzonego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2011 r., III CSK 279/10, niepubl., z dnia 10 maja 2012 r., IV CSK 416/11, LEX nr 1212823). Przechodząc do rozważań w zakresie wysokości przyznanego powodowi zadośćuczynienia wstępnie zaznaczyć trzeba, że krzywdę doznaną w wyniku śmierci osoby bliskiej bardzo trudno ocenić i wyrazić w formie pieniężnej. Każdy przypadek należy traktować indywidualnie, z uwzględnieniem wszystkich okoliczności danej sprawy. Co jednak istotne, ocena ta powinna opierać się na kryteriach obiektywnych, a nie na wyłącznie subiektywnych odczuciach pokrzywdzonego. W judykaturze wskazuje się, że w razie śmierci osoby bliskiej na rozmiar krzywdy mają przede wszystkim wpływ: dramatyzm doznań osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem tego odejścia (np. nerwicy, depresji), roli w rodzinie pełnionej przez osobę zmarłą, stopień w jakim pokrzywdzony będzie umiał się znaleźć w nowej rzeczywistości i zdolności jej zaakceptowania, leczenie doznanej traumy, wiek pokrzywdzonego (m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2011 r. III CSK 279/10, niepubl.);).

Stosownie do art. 446 § 4 k.c., kompensacie podlega doznana krzywda, a więc w szczególności cierpienie, ból i poczucie osamotnienia po śmierci najbliższego członka rodziny. Nie może ulegać wątpliwości, że krzywda wywołana śmiercią rodzica, jest - oceniając to według kryteriów obiektywnych - jedną z najbardziej dotkliwych i najmocniej odczuwalnych, z uwagi na rodzaj i siłę więzów rodzinnych oraz rolę pełnioną w rodzinie. W niniejszej sprawie krzywda jest tym bardziej dotkliwa, że śmierć matki powodów nastąpiła nagle i nieoczekiwanie, w wypadku samochodowym spowodowanym przez pijanego kierowcę, a powód ponadto także uczestniczył w tym wypadku. Co również istotne, powodowie w chwili śmierci matki dopiero wkraczali w dorosłe życie, a nadto co chyba najbardziej ważne - byli wychowani tylko przez matkę. W naturalny więc sposób więź łącząca powodów z matką była silna i zażyła. Matka była dla nich jedynym opiekunem, wsparciem i autorytetem. Okoliczności te sąd I instancji wziął pod uwagę orzekając o zasądzonym zadośćuczynieniu.

Sąd odwoławczy nie podzielił stanowisk stron zmierzających do zmiany wysokości zadośćuczynienia, a tym samym zarzut naruszenia art. 446 § 4 k.c. uznać należało za bezzasadny. Skuteczne kwestionowanie wysokości zadośćuczynienia możliwe jest wówczas, gdy nastąpiło oczywiste naruszenie ogólnych kryteriów jej ustalania. Zarzut zawyżenia lub zaniżenia wysokości zasądzonego zadośćuczynienia może być uwzględniony tylko w razie wykazania oczywistego naruszenia tych kryteriów przez Sąd I instancji, tym bardziej, że w pojęciu „odpowiednia suma zadośćuczynienia” zawarte jest uprawnienie swobodnej oceny Sądu (wyrok SN 15 lutego 2006 r., IV CK 384/05, opubl.

w LEX nr 179739 oraz wyrok SN z 5 grudnia 2006 r., II PK 102/06, opubl. w OSNP 2008/1-2/11, a także wyrok SN z 4 lipca 2002 r., I CKN 837/00, opubl. w LEX nr 56891).

Zarzut niewłaściwego określenia kwoty zadośćuczynienia nie może zatem wkraczać w sferę swobodnego uznania sędziowskiego. Stąd korygowanie przez Sąd II instancji zasądzzonego zadośćuczynienia może być aktualne tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie (wyrok SN z 18 listopada 2004 r., I CK 219/04, opubl. w LEX nr 146356), co w przedmiotowej sprawie nie występuje. W ocenie Sądu odwoławczego wysokość należnego powodowi zadośćuczynienia określona przez Sąd Okręgowy z pewnością nie jest rażąco zaniżona ani wygórowana, lecz znajduje uzasadnienie w realiach przedmiotowej sprawy, a przy tym stanowi odczuwalną ekonomicznie wartość. Natomiast twierdzenie stron apelujących, jakoby zadośćuczynienie to było zbyt wysokie (strona pozwana) lub zbyt niskie (powodowie), stanowi jedynie polemikę z oceną dokonaną przez Sąd Okręgowy. Żadna ze stron apelujących nie przytoczyła okoliczności podlegających weryfikacji, które wskazywałyby, że zadośćuczynienie w tej kwocie jest rażąco wygórowane lub rażąco niskie, a tylko wówczas istniałyby podstawy do jego zmiany przez Sąd Apelacyjny. Końcowo już dodać wypada, że bezspornie nie ma możliwości zrekompensowania skarżącym w pełni świadczeniem pieniężnym śmierci osoby najbliższej - matki. Żadna kwota nie może ukoić bólu związanego z utratą najbliższej osoby, a krzywda doznana przez powodów nie znajduje prostego, wymiernego przełożenia na zasądzoną kwotę. Jak przyjmuje się jednak w judykaturze, przyznana kwota musi być odpowiednia do stopnia odczuwanej krzywdy, brak jest jednak uniwersalnego miernika, który pozwala na ocenę czy wysokość przyznanego zadośćuczynienia jest odpowiednia. W każdym więc przypadku ocena - jaka kwota - przynajmniej częściowo zrekompensuje stratę osoby najbliższej należy do swobodnego uznania sędziowskiego. Zdaniem Sądu Apelacyjnego kwota 100.000 zł zadośćuczynienia w przypadku powodów jest adekwatna do stopnia doznanej krzywdy, a tym samym zarzut naruszenia art. 446 § 4 k.c. uznać należało za nieuzasadniony.

Nie zasługiwał także na podzielnie zarzut pozwanego kwestionujący wysokość zasądzzonego zadośćuczynienia z art. 445 § 1 k.c. na rzecz powoda D. K. (1) w kwocie 10.000 zł. Zdaniem pozwanego ubezpieczyciela adekwatną kwotą, rekompensującą doznane obrażenia ciała jest 5.000 zł. Zgodnie z art. 445 § 1 k.c. w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznana krzywdę. Wypada zatem przypomnieć, że powód uczestniczył w wypadku, w którym zginęła jego matka i doznał stłuczenia klatki piersiowej oraz rany tłuczonej powieki górnej oka lewego. Dolegliwości bólowe w klatce piersiowej powód odczuwał przez blisko pół roku. Powód doznał w wyniku wypadku urazu oka, który pozostawił na górnej powiece widoczną bliznę, a stopień doznanego uszczerbku został oceniony na 3 %. W ocenie Sądu odwoławczego urazy doznane przez powoda skutkowały określonymi dolegliwościami bólowymi. Uraz oka i konieczność jego unieruchomienia powodowała dyskomfort. Stłuczenie klatki piersiowej skutkowało trudnością i bolesnością w oddychaniu. Przez około tydzień stopień doznanych przez powoda dolegliwości bólowych został przez biegłego uznany za znaczny. Sąd Apelacyjny uznał zatem za adekwatne do omówionych wyżej okoliczności zadośćuczynienie w kwocie 10.000 zł, nie podziеляjąc stanowiska wyrażonego przez skarżącego w apelacji.

Co do odsetek. Zarzuty naruszenia art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 817 § 2 k.c. i art. 363 § 2 k.c. oraz art. 14 ust.2 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym (...) okazały się chybione.

Zgodnie z art. 817 § 1 i § 2 k.c., jeżeli nie umówiono się inaczej, zakład ubezpieczeń obowiązany jest spełnić świadczenie w terminie dni trzydziestu, licząc od daty otrzymania zawiadomienia o wypadku. Gdyby wyjaśnienie w powyższym terminie okoliczności koniecznych do ustalenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości świadczenia okazało się niemożliwe, świadczenie powinno być spełnione w ciągu 14 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe. Jednakże bezsporną część świadczenia zakład ubezpieczeń powinien spełnić w terminie trzydziestu dni, licząc od daty otrzymania zawiadomienia o wypadku. Podobnie zagadnienie terminu likwidacji szkody przez ubezpieczyciela zostało uregulowane w art. 14 ust 1 i 2 powołanej wyżej ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach (...).

W świetle art. 481 § 1 k.c., jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2011 r. (I CSK 243/10), jeżeli zobowiązany nie płaci zadośćuczynienia w terminie wynikającym z przepisu szczególnego lub w terminie ustalonym zgodnie z art. 455 k.c., uprawniony nie ma niewątpliwie możliwości czerpania korzyści z zadośćuczynienia, jakie mu się należy już w tym terminie. W konsekwencji odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia należnego uprawnionemu już w tym terminie powinny się należeć od tego właśnie terminu. Stanowiska tego nie podważa pozostawienie przez ustawę zasądzenia zadośćuczynienia i określenia jego wysokości w pewnym zakresie uznaniu sądu. Przewidziana w art. 445 § 1 i art. 448 k.c. możliwość przyznania przez sąd odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia za krzywdę nie zakłada bowiem dowolności ocen sądu, a jest jedynie konsekwencją niewymiernego w pełni charakteru okoliczności decydujących o doznaniu krzywdy i jej rozmiarze. Mimo więc pewnej swobody sądu przy orzekaniu o zadośćuczynieniu, wyrok zasądający zadośćuczynienie nie ma charakteru konstytutywnego, lecz jest deklaratywny. Powodowie zainicjowali postępowanie likwidacyjne i zgłosili szkodę w dniu 28 lutego 2011 r., a pozwany w toku tego postępowania mógł w sposób miarodajny ustalić okoliczności, które mają wpływ na wysokość zasądanego w oparciu o przepis art. 446 § 4 k.c. zadośćuczynienia. Pozwany tymczasem w postępowaniu likwidacyjnym pismem z dnia 11 kwietnia 2011 r. odmówił wypłaty świadczeń. W ocenie Sądu Apelacyjnego pozwany w tej sytuacji, w dniu od którego żądane są przez powodów odsetki, tj. 12 kwietnia 2011 r. pozostawał w opóźnieniu, a to w oparciu o przepis art. 481 § 1 k.c. zasadnym czyniło zasądzenie od niego odsetek już od tej daty. Akceptowanie stanowiska skarżącego i zasądzenie odsetek od daty wyrokowania prowadziłoby w istocie do ich umorzenia za okres sprzed daty wyroku i byłoby nieuzasadnionym uprzywilejowaniem dłużnika. Nie można aprobować sytuacji, w której ubezpieczyciel zwlekając ze spełnieniem opóźnionego świadczenia pieniężnego oczekuje na orzeczenie sądu (ponad 3 lata jak w rozpoznawanej sprawie) i z faktu tego chce wyprowadzać korzystne dla siebie skutki.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny oddalił obie apelacje jako bezzasadne na podstawie art. 385 k.p.c. Na podstawie art. 100 k.p.c. orzeczono o zniesieniu kosztów postępowania odwoławczego pomiędzy stronami.

M. Tomaszewski E. Fijałkowska K. Ratajczak